

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ГЕОПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ)

проф. Хлобистов Є.В., Какутич М.О.

ДУ «Ін-т економіки природокористування та сталого розвитку НАНУ», м. Київ

с.н.с. Потапенко В.Г.

Національний ін-т стратегічних досліджень при Президентові України

Відновлювана енергія є зараз однією з найбільш швидко зростаючих сфер бізнесу. Її розвиток у різних країнах світу має велике значення, оскільки дозволяє вирішувати проблему глобального потепління, дає можливість підвищити рівень самозабезпеченості енергоносіями і відповідає світовим тенденціям у сфері енергетики. Крім цього існують і причини, найчастіше пов'язані з поліпшенням соціальної та економічної обстановки в країні або регіоні. Досвід використання поновлюваних джерел енергії в усьому світі свідчить про необхідність державної підтримки цього напрямку енергетики. На початковому етапі розвитку сектора відновлюваної енергетики державам доводиться стикатися з різними проблемами. До них відносяться, наприклад, високі початкові інвестиційні витрати, відсутність доступу до фінансування, низький рівень технічної поінформованості, відсутність механізмів поширення інформації та технічної експертизи, обмежене число постачальників відповідних технологій, неефективні розподіл і збут, слабкі або повністю відсутні фінансові та фіскальні стимули, невідповідні необхідним потужності для впровадження технологій та проведення досліджень, а також відсутність інституційних рамок. У цілому існуючі механізми стимулювання відновлюваної енергетики можна класифікувати за етапами розвитку ринку: підтримка науково-дослідної діяльності; створення та стимулювання розвитку відновлюваної енергетики; ринкові механізми стимулювання, що забезпечують справедливі конкурентні умови для нових технологій; за характером інвестицій в розвиток: підтримка і стимулювання "незалежних виробників енергії", найкращим чином відповідають цілям розвитку відновлюваної енергетики; стимулювання розвитку відновлюваної енергетики для енергопостачальних організацій та державних структур; залучення приватних інвестицій; рзалучення інвестицій у розвиток відновлюваної енергетики для невеликих кооперативів.

До основних механізмів стимулювання відновлюваної енергетики належать: створення законодавчих форматів; інформаційна діяльність; фінансування науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт; проведення спеціальних програм і реалізація демонстраційних проектів; надання пільгових позик; прискорена амортизація обладнання; податкові пільги і звільнення від сплати податків; – встановлення спеціальних (екологічних) податків; стимулювання інвестицій; – встановлення спеціальних закупівельних тарифів; встановлення зобов'язань.

Політика формується за рахунок комбінування різних механізмів з урахуванням національних особливостей. Створення законодавчих рамок має охоплювати весь комплекс завдань від введення поняття "поновлювані джерела енергії", позначення основних напрямків і принципів Інвестори, що не входять до складу державних структур та енергопостачальних організацій.

На тлі поточної глобальної і системної соціально-економічної кризи відбувається подальше загострення енергетичної проблематики. Її причини пов'язані з відносною обмеженістю копалин вуглецевих енергоносіїв (вугілля, нафта, природний газ), які були головними джерелами енергії для розвитку індустрії протягом останніх більш ніж 150 років та останніх двох кондратьєвських циклів. За аналітичними розрахунками відомого російського академіка А. Е. Конторовича, тільки в ХХ ст. було використано майже в десять разів більше традиційних енергетичних ресурсів, ніж за попередні 60 тис. років історії людства. Адекватною відповідальністю та дієвою політикою в галузі технології та економіки, спрямованої на активне вирішення наявних проблем в реальний час безпосередньо місці їх виникнення. Так, наприклад, США як найбільш розвинена економіка світу є найбільшим постачальником шкідливих емісій в основному за рахунок свого величезного парку легкових і вантажних автомобілів та електроенергетики. США намагаються, таким чином, зберегти за собою лідерство наддержави в галузі видобутку, транспорту, переробки і споживання енергії. З іншого боку, прискорене наздоганяючий розвиток провідних країн засноване на вуглецевому технологічному укладі, і це створює глибоку суперечку між зростаючим попитом на традиційні енергоносії та енергозбереженням. До 2030 р. очікується до 80% приросту попиту на нафту і близько 65% приросту її світового споживання. Подібні тенденції спостерігаються в тих країнах, які є "новими" лідерами економічного зростання: Китаї, Індії, Бразилії, Росії, Мексиці, Індонезії та Туреччині. У 2004 р. їх частка в глобальних викидах двоокису вуглецю становила близько 32%, а за прогнозами, в 2025 р. зросте до 42% і до 49% – в 2050 р. Проте, в деяких з цих країн прискорено розвиваються нові технології. Вартість електроенергії з відновлюваних джерел у США зрівняється з вартістю електроенергії із традиційних джерел в 2012 році. У Німеччині це відбудеться у 2015 році. Причому енергія відновлюваних джерел у Німеччині і надалі буде найдешевшою.

На доручення Уряду України розроблено зміни до Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 роки.

Мета змін – створення умов для збільшення в енергетичному балансі України частки енергоносіїв, отримуваних з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива не менше 10% у 2015 році. Основними напрямками Програми та прогнозованими обсягами їх фінансування у 2011 році є: будівництво та реконструкція електричних мереж, будівництво пристанційних вузлів, підстанцій та електричних мереж для приєднання об'єктів, які виробляють електроенергію з відновлюваних джерел енергії – 307,4 млн. грн; впровадження технологій, що

передбачають використання теплових насосів, електричного теплоакмуляційного обігріву та гарячого водопостачання на підприємствах комунальної форми власності та бюджетних установах – 130,0 млн. грн. та 85,5 млн. грн. коштів Європейської комісії); проведення модернізації об'єктів комунального господарства, у тому числі переведення котелень, що обслуговують об'єкти соціальної сфери, на використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних палив – 60,1 млн. грн; проведення досліджень потенціалу регіонів України щодо розміщення генерації з альтернативних джерел енергії – 8,2 млн.грн.; проведення досліджень вітропотенціалу шляхом визначення пріоритетних районів розташування ВЕС та встановлення вимірювального устаткування – 7,9 млн. грн.

Таким чином, відновлювальна енергетика є однією з наріжних важелів екологізації суспільного зростання та формування національних і регіональних стратегій сталого розвитку. Особливо щодо територій, де же великі потенційні можливості як кліматичного, так і організаційного характеру. Однією з таких територій є АРК, де, особливо на Керченському півострові, поряд з породними умовами, є значні проблеми забезпечення стабільного енергопостачання. Це має стати основою територіальних планів і програм сталого розвитку, на рівні адміністративних районів та міжрайонних інтеграційних угруповань.